

שו"ת מנחת אשר – איסור יחוד במקום העבודה ובחיילי צה"ל

שליט"א R. Asher Weiss

שו"ת מנחת אשר ח"ג, סי' פ"ט

כבוד ידי"נ המצויין ר' אריאל בראלי שליט"א, ר"מ בישיבה ודיין מומחה בעיר שדרות...במה ששאל אם יש איסור יחוד בבונקר תצפית שבו יושבים שני צוותים של חיילים מול מחשבים וסוקרים את שטח הגבול. על החיילים להיות מרוכזים ריכוז מירבי ולשים לב לכל התרחשות ותנועה המופיעים על הצג. לפעמים צוות אחד הוא של חיילות והשני של חיילים... דהלא בלילה או בשדה אסור להתייחד שני אנשים עם שתי נשים כמבואר באהע"ז (סי' כ"ב ס"ה) ובב"ש (שם סק"ח), וכאן מדובר באישון לילה ובמקומות מבודדים... ושאל כת"ר אם יש היתר משום דבעבידתיהו טרידי, דהלא עליהם להתרכז בעבודתם ואם יתרשלו צפויים הם לעונשים כבדים...

הנה מקור היתר זה בב"מ (צ"א ע"א) ובע"ז (כ' ע"ב), שם אמרו חז"ל דמותר להרביע בהמות אף שאסור להסתכל בהמות וחיות בשעה שנוקקין זל"ז מדכתיב "ונשמרת מכל דבר רע" משום ד"בעבידתיה טרידי", ופרש"י בע"ז שם דליבו על מלאכתו ואינו בא לידי הרהור. וכ"ה באבן העזר (סי' כ"ג ס"ג) עיי"ש. והפוסקים כתבו דמטעם זה מותר לרופא למשש בדופק אשה נדה משום דבעבידתיה טרידי.

ויש לעיין בזה דלכאורה לא נאמרו הדברים אלא במה שאסרו חז"ל מחשש הרהור עבירה, דכיון שטרוד במלאכתו אין דעתו פנויה להרהר בעבירה... אך מנ"ל להתיר קריבה בערוה ונגיעה באשה נדה מטעם זה.

ונראה פשוט דבאמת אין איסור קריבה אלא בנגיעת חיבה וקירבה וכמבואר ברמב"ם רפכ"א מאיסור"ב ובשו"ע אהע"ז (כ:א)... אלא כשעושה כן בדרך תאוה ונהנה בקירוב בשר... ולא כדברי הב"ש באבהע"ז (שם סק"א) דאסור מה"ת בכל נגיעה לשיטת הרמב"ם... אך מ"מ יש כאן איסור דרבנן כמבואר בשבת (י"ג ע"א), אלא שהקלו בטרוד בעבודתו, דממילא אין בנגיעה זו כגון במישוש הדופק קירבה חיבה או הנאה, ודו"ק בזה. ושוב מצאתי להדיא כדברי בכפתור בפרח פרק נ"ח (והו"ד ברדב"ז ד:ב)...

אמנם לגבי איסור יחוד יש לעיין, דהלא איסור זה מן התורה הוא וכפי שדרשו חז"ל בקידושין (פ' ע"ב), וכמבואר בטור (ר"ס כ"ב). ואף שכבר כתבתי לדחות דברי מי שאמר דהוי איסור עצמי, דעל עצם קרבת הייחוד הקפידה תורה ולא בגלל החשש שיבואו לידי ביאה, דלכאורה פשוט דכל איסור יחוד הרחקה הוא שלא יגיעו לידי איסורי ביאה וכלשון השו"ע שם "אסור להתייחד... שדבר זה גורם לגלות ערוה". ומטעם זה התרתי במקום אחר יחוד כאשר אין כל מציאות ואפשרות לבא לידי ביאה בייחוד זה (עיין שו"ת מנחת אשר ח"א סי' פ"ז), מ"מ מסתבר דאין להתיר יחוד משום דבעבידתיה טרידי, דמ"מ את עצם מצב הייחוד אסרה תורה, והרי מתייחד... ואין זה דומה לשתי ההלכות הנ"ל דאין איסור לראות בהמות כו' אלא משום הרהור בלבד... וכמו"כ אין איסור קריבה כו' אלא בנגיעה שהיא בדרך חיבה כו' וכיון שטרוד בעבודתו לא אסרו.

כך היה נראה לכאורה, אך ראיתי בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תפ"א) וז"ל "שאלת ממני על מה שנהגו במצרים שהולכות הנשים לעשות מלאכה בבית העכו"ם ועומדות שם ג' או ד' ימים ולילות..."

שו"ת מנחת אשר – איסור יחוד במקום העבודה ובחיילי צה"ל

שליט"א R. Asher Weiss

ולאחר שמחה הרדב"ז... ובין השאר כתב "ותו דהני והני בעבידתיהו טרידי, ואע"ג דטעם זה לא יספיק לבדו מ"מ הוי סניפין להני טעמי דלעיל". הרי דמחד גיסא כתב להקל בייחוד משום טריד בעבודתו, אך מאידך לא סמך על טעם זה לבדו אלא עשאו סניף לטעמים אחרים.

אך לא נתברר בדבריו למה אין די בסברא זו לבדה, אם משום שמסופק לדינא אם היתר זה שייך באיסור ייחוד... או שמא מצד המציאות הוי היתר קלוש, דכיון שנהגו לשהות ג' וד' ימים ולילות יש לחשוש לייחוד אף שלא בשעת עבודה... וצ"ע.

ועיין באגרות משה (אהע"ז ד: סה: א) שכתב להקל לאשה להיבדק אצל רופא אף שהיא מתייחדת עמו משום דבעבידתיה טריד, אלא שדן דלכאורה יש איסור לאחד שגמר לבדקה, ועיי"ש מש"כ. וע"ע בדבריו (ביו"ד ב: פב) לגבי נסיעה במונית שכתב דהנהג עסוק במלאכתו, אך שם לא הקל אלא משום שמעיקר הדין אין כאן איסור ייחוד כיון שמדובר במקום דשכיחי בו רבים עיי"ש.

ולגופן של דברים נראה דאין להקל בייחוד משום דבעבידתיה טריד, דלכאורה מבואר להדיא בדברי הראשונים דיש איסור אף כשטרוד במלאכתו. דהנה בקידושין (פ"ב ע"א) אמרו "כל שעסקיו עם הנשים לא יתייחד עם הנשים"... אבל הרא"ש (שם ד: כז) וכן בתוס' הרא"ש כתב דרבותא קמ"ל דאף דבעבידתיה טריד מ"מ אסור, והביא כן בשם הר"ח, ובשו"ע אהע"ז (כב: ז) פסק כפירוש הרא"ש, והחלקת מחוקק (ס"ק י"א) וכן הט"ז (סק"ו) כתבו דדין מי שעסקיו עם הנשים כדין כל אדם... אלא דהו"א להקל משום שטרוד בעבודתו וקמ"ל דאסור.

הרי לן דבאיסור ייחוד אין היתר בעבידתיה טריד, ואף שהיה מקום לדון ולחלק, דשאני מי שעסקיו עם הנשים דפשוט דאינו טרוד במלאכתו כל העת... מ"מ מפשטות דברי הרא"ש והפוסקים הנ"ל משמע דאין בייחוד כלל היתר דטרוד במלאכתו.

ומשו"כ נראה דאין להקל באיסור ייחוד משום סברא זו בלבד אלא בצירוף טעמים נוספים כמ"ש הרדב"ז.

אמנם בני"ד שיושבין בחדר אחד שני אנשים ושתי נשים יש להקל יותר, דאף דמבואר ברמ"א (אהע"ז כב: ה) דבשדה או בלילה צריך שלשה, הלא טעם הדבר מבואר שם בבית שמואל סק"ט דבשדה חששו שמא אחד יתרחק לבית הכסא שבשדה, ובני"ד אין זה שייך, דהלא ביה"כ סמוך לשלחנו והו"ל כמו עיר. ובלילה חששו שמא יישן אחד מהם, ובני"ד לכאורה אין חשש שינה משום האיסור המוחלט מטעם שלטונות הצבא על כל היסח הדעת וכ"ש על השינה.

ועוד דכבר כתב בשו"ת חות יאיר (סי' ס"ו) דבמקום שצפויים לעונש עפ"י החוק על הביאה אין איסור ייחוד, ולפי"ז ה"ה בני"ד... יש בזה צד גדול להקל.

ומשום כ"ז נראה דבשעה"ד כשאין בידם להמנע מכך יש מקום להקל.